

BÍRÓ GERGELY

Oláh Katalin Kinga új emlékművéről

Oláh Katalin Kinga Ezüstgerely-díjas szobrászművész *Málenkij Robot*-emlékműve immár a harmadik, Vecsésen felállított munkája. Többen ismerhetik a köztemetőben álló *Korpusz*, *Krisztus hét szava a kereszten* című művét (2014), korábban pedig egy másik feszületét, a *Korpusz egy templom emlékére* címűt (2012). Ez az alkotás Vecsés első templomának, az 1800-ban felszentelt Szent Kereszt Felmagasztalása templomnak állít emléket, a talapzatába vésett évszámok (1786, 1945, 1946) azonban kitágítják az emlékezés távlatát: a török dúlás miatt elnéptelenedett Vecsésre 1786-ban települt ötven, főleg sváb származású jobbágycsalád, 1945 és 1946 pedig a vecsésiek nagy tragédiáinak éve, megidézve a málenkij robotra elhurcoltakat és a kitelepítetteket. Ez a szobor tehát egyesíti magában egy település újjászületésének, közössége vallási életének kezdetét és lakói meghurcoltatásának mementóját. Talán ez utóbbira, a fogolytáborokra utal a Jézus fejébe nyomott, szögesdrótból font koszorú is.

Oláh Katalin Kinga új alkotásának terve 2015-ben készült el, s a kőszobor emlékkő-talapzata ugyanebben az évben kapott helyet a Hősök ligetében, magában is betöltve emlékmű-szerepét. A szobrot a Német Nemzetiségi Önkormányzat rendelte meg, elkészülését pedig Magyarország kormánya, Vecsés Város Önkormányzata, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő, a Gulag Emlékbizottság és a Német Nemzetiségi Önkormányzat finanszírozta.

A talapzatra került mű makettje 2016–2017-ben készült, majd a két és fél tonnás süttői mészkőtömb kinagyolását és előfaragását 2018 tavaszától júliusig a süttői Kőszobrász Kft. végezte, ezt követően pedig Oláh Katalin Kinga több mint egy éven keresztül formálta aprólékosan a szobor alakjait. Szembetűnő tehát az emlékművön látható szereplők pontos, árnyalt és realista megmunkáltsága, vagyis az alkotó elkötelezettsége a figurális ábrázolás mellett, valamint a mesterségbeli hagyomány tisztelete is: a kőfaragás ugyanis mára hagyományos technikának számít a modernitás számos eljárásával szemben.

Egy szobor rendeltetése akkor teljesedik be, akkor válik igazán közlékennyé, ha megállunk előtte, és figyelmesen szemlélni, kérdezni kezdjük. Az alkotás szereplőinek arckifejezése kevés érzelmet tükröz, legfeljebb a fegyelmezett döbbenetet, és nyomán a beletörődést olvashatjuk le róluk. A vonulók testtartása, a kornak és helyi szokásoknak megfelelő ruhaviselete azonban árnyalja a kimerevített élethelyzetet: ezek a becsapott emberek tisztessen felöltözve haladnak, őrzik a méltóságukat, de egy felemelt kézfej képes kifejezni a csalódottság indulatát, egy kis bőrdöngőt tartó, baljával ráfogott kéz a palástolni kívánt zavartságot, kétségbeesést.

A szobor számomra két legfontosabb szereplője a szovjet katona, aki a batyujukat cipelő lakosokat tereli, és az élen járó, hátizsákot hordó ember – ők képezik a vonuló csoport morális keretét, ellenpólusait. A katona fensőbbeséges, kárörvendő mosolya, kezében a dobtáras géppisztoly a szovjet birodalom hatalmi visszaélését, a vesztesekkel szembeni könyörtelenségét fejezi ki, de nézzük csak meg, hogy milyen vézna ez a figura! Majd időzzünk el az élen járó férfi alakján: a többiekkel ellentétben nem maga elé mered, hanem higgadtan oldalra néz, felszegett álla büszkeséget, szilárd lelkületet sugall. Egyenes, erős termete, karjának tartása arról árulkodik, hogy dolgoz paraszt- vagy iparosember, kabátját a többiekkel ellentétben kigombolva viseli, kevéske holmiját nem a kezében szorongatja, hanem a hátán hordja, és láthatóan nincs mozgásban, mint a társai: mintha éppen megállt volna, mert talán úgy döntött: nem engedelmeskedik. Alakja kiválik a földijeik közül, és fölébe kerekedik az ábrázolt léhelyzetnek is, nem véletlenül került a kompozíció gyújtópontjába. Ha őt nézzük, valami szabadítót érzünk, az emberi lélek és méltóság valódi erejét, amelyet semmilyen intézményesített, birodalmi erőszak, semmilyen totalitárius diktatúra nem képes kiirtani, olykor pedig megtörni sem.

Olofsson Placid bencés szerzetes szavait idézve, aki tíz évet töltött egy Gulag-táborban: „Nekem ebben az élethelyzetben kell megmutatnom, hogy hangyaként igenis emberibb vagyok, különb, mint a géppisztolyos örök. Ez mozgósítja az energiát.” Ugyanezt a megacélozó erőt láthatjuk Oláh Katalin Kinga másik vecsési emlékművének – a korábban idézett *Korpusz egy templom emlékére* – Krisztus-alakján, akinnek megváltói műve túlnő a szenvedésen, és annak mélysége helyett a magasságát sugározza.

A fentiekben a Vecsésen 2019. szeptember 29-én elhangzott szoboravató beszéd szerkesztett változatát közöljük. Az emlékműről készült felvétel a belső borítón látható.